

Aluekehittämispäätöksen sekä kevään 2024 ALKE-keskusteluiden valmistelutilanne

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö 04.12.2023 § 62
346/07.00.01.00/2023

Tiivistelmä

Aluekehittämispäätös ohjaa valtionhallinnon ja alueiden aluekehitystyötä. Valtion ja alueiden välisissä säännöllisissä aluekehittämiskeskusteluissa tavoitteena on sopia yhteisistä aluekehittämisen toimenpiteistä.

Alueiden kehittäminen on valtion, maakuntien liittojen, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa yhteistyötä, joka perustuu aluekehittämislakiin (756/2021). Aluekehittämispäätös (ALKE-päätös) laaditaan hallituskauden ensimmäisen vuoden loppuun mennessä. Päätös ohjaa valtionhallinnon ja maakuntien alueiden kehittämistä ja niiden toimenpiteiden yhteensovittamista, sekä maakuntaohjelman tekoa. Valtion ja maakuntien säännöllisten aluekehittämiskeskusteluiden (ALKE-keskustelut) tavoitteena on löytää alueittain yhteinen näkemys ja sopia yhteisistä aluekehittämistoimenpiteistä.

Aluekehittämispäätöksessä vielä paljon työtä

Hallituskauden 2024-27 ALKE-päätöstä on valmisteltu syksyn aikana TEM:n johdolla Alueiden uudistumisen neuvottelukunnan (AUNE) valmisteluverkostossa sekä sen yhteydessä sidosryhmille avoimissa työpajoissa. Päätöksen laadinnassa hyödynnetään mm. [Aluekehittämisen suuntaviivat 2040](#) -julkaisua, hallitusohjelmaa sekä [ALKE-päätöstä 2020-23](#). Valmistelua fasilitoi MDI.

Marraskuussa TEM toteutti päätösluonnoksesta Ota Kantaa -sivustolla avoimen kommentointikierroksen, missä pyydettiin näkemyksiä siitä, minkä tulee muuttua, jotta aluekehittämisen tavoitteissa edistytään. Kommentteja saatiin 60 kpl. Uudenmaan liitto korosti kannanotossaan ALKE-päätösluonnoksesta 17.11.2023 muun muassa, että

- luonnoksen painopisteet; 1) Laadukas elinympäristö ja monimuotoinen luonto, 2) Kestävä elinvoima ja investoinnit sekä 3) Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt, ovat hyvä temaattinen lähtökohta valtionhallin hallinnon, maakuntien, kaupunkien ja kuntien pitkäjänteiselle ja hedelmälliselle yhteistyölle. Painopisteet jäävät liian irrallisiksi kokonaisuuksiksi, ja päätöksestä puuttuu dynaamisuus, tavoitteellisuus, sekä aktiivinen kestävä kasvun näkökulma.
- Myös kaupunkipolitiikka ja voimakkaasti kasvavien kaupunkiseutujen rooli jää kapeaksi. Niin ikään TK-toiminnan rooli jää erittäin ohueksi. Lisäksi TK-toiminnassa olisi pyrittävä vaikuttavuuden vahvistamiseen – luonnokseen nyt kirjattu rahoituksen määrällinen lisääminen kaikille alueille ei saa olla itseisarvo.
- Tällä hallituskaudella tehdään ratkaisut EU:n tulevan ohjelmakauden koheesiopolitiikasta osana EU:n tulevaa rahoituskehystä. ALKE-päätöksessä Suomen tulee näyttäytyä yhtenäisenä EU:n ulkorajamaana, ja siksi mainintoja Suomen jakautumisesta maantieteellisesti NUTS- tai ulkoraja-alueisiin tulisi välttää.
- Maahanmuutto sekä työvoimakysymykset kumuloituvat tiheimmin asutuille alueille. Vaikka esim. tarve löytää tapoja houkutella maahanmuuttajia myös kasvukeskusten ulkopuolelle on tärkeää, tämä ei saa tarkoittaa aluekehittämistyön massiivisimpien panostusten ohjaamista suurten ja nopeasti kasvavien maakuntien ulkopuolelle,

missä suurimmat haasteet, mutta määrällisesti myös suurin työvoimapotentiaali koko Suomelle.

- Monipaikkaisuuden lisääntyessä ja työssäkäyntialueiden laajentuessa on entistä tärkeämpää, että joukkoliikenteen yhteydet toimivat ja laajakaistayhteydet ovat kilpailukykyiset myös kasvumaakuntien tiheästi asuttujen kaupunkien ja maaseutujen välisillä alueilla.
- Maakuntien rooli alueiden edustajina ja sidosryhmäyhteistyön kokoajina on keskeinen. Ministeriöiden ja maakuntien välistä vuorovaikutusta on tiivistettävä. Siksi mm. ALKE-keskustelut tulee säilyttää maakuntakohtaisina. Lisäksi kansallisen aluekehittämisrahoituksen jatkuvuus on valtion budjetissa turvattava, sillä se on osoittautunut tehokkaaksi maakuntaohjelmien toimeenpanossa.

AUNE:n valmisteluverkosto jatkaa luonnoksen valmistelua siten, että AUNE voisi käsitellä luonnoksen 19.12. Tämän jälkeen VN hyväksynee ALKE-päätöksen alkuvuodesta.

Poliittista yksimielisyyttä ei vielä ole ALKE-keskusteluiden määrästä

ALKE-keskusteluiden valmisteluprosessi on vaihdellut vuosittain. Käytännössä ALKE-keskusteluiden sisällöllinen valmistelu on 2020–23 käynnistynyt alkusyksystä valtion ja maakuntien tilastollisten ja laadullisten tilannekuvien valmistelutyöllä, ja kiteytynyt talvella pidettäviin konkreettisiin keskustelutilaisuuksiin, joissa on ollut läsnä alueiden ja ministeriöiden virkahenkilöedustus.

Käytännössä ALKE-keskustelut ovat olleet ainoita aluekehittämisen maakuntakohtaisia foorumeita, jossa kaikki relevantit ministeriöt sekä maakuntien keskeiset toimijat ovat olleet tasapuolisesti läsnä. Nyt TEM on esittänyt maakunnille 18 maakuntakohtaisesta keskustelusta luopumista ja niiden tilalle 2024 ns. suuralueittaista lähestymistapaa. Uudenmaan asema Suomen ainoana metropolimaakuntana erityispiirteineen puoltaisi kuitenkin jatkossakin omia ALKE-keskusteluita. Siksi Uudenmaan liitto on yhtynyt 17 muun maakunnan kanssa yhteiseen kantaan omien keskusteluiden säilyttämisestä (kannanotto 27.10.2023). Maakuntakohtaisilla keskusteluilla on voitu varmistaa, ettei valtion ja maakuntien säännöllisten keskusteluiden tavoite aitona, kunkin alueen erityispiirteet ja tarpeet huomioon ottavana aluekehittämisen foorumina heikenny.

Keskusteluiden määrästä ei ole saatu listatekstin lähtöpäivään mennessä VN:ssä poliittista yksimielisyyttä. Tästä syystä kevään 2024 varsinaiset aluekehittämiskeskustelut tullaan pitämään todennäköisesti vasta maaliskuuhuhtikuussa, ja tarkempi ohjeistus maakunnille niihin valmistautumisesta on vielä saamatta.

Päätösesitys:

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö esittää, että maakunnan yhteistyöryhmä merkitsee asian tiedoksi.

Asian käsittely:

Outi Ervasti esitteli asian.

Päätös:

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö esittää, että maakunnan yhteistyöryhmä merkitsee asian tiedoksi.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Eero Venäläinen

Asiantuntija Outi Ervasti